

ERDÉLY

VASÁRNAPI KÉPES MELLÉKLETE.

Képek a Szociáldemokrata Párt bukaresti országos konferenciájáról

Fent: Jordachescu elvtárs a titkári jelentést terjeszti elő. Mellette Titel Petrescu elvtárs, az ülés elnöke. — Középen: Ion Burca elvtárs beszél, mellette Titel Petrescu és Jordachescu elvtársak. — Alul: A kiküldöttek egy csoportja. — Jobbról lent: Stefan Voitec elvtárs politikai referátumát terjeszti elő.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

India és Anglia

Irtá: JAKAB ZSUZSÁNA

A kapitalizmus ellentmondásai közé tartozik, hogy miközben az uralkodó hatalom építi a gyárakat és üzemeket, hogy minél nagyobb hasznot hajtsanak a kapitalisták érdekében, a munkásság szükségszerűen és elkerülhetetlenül szervezkedik és ez a szervezkedés és szervezetség fogja idővel megdönteni az imperialista-kapitalista politikai, társadalmi és gazdasági rendet. Miközben az imperializmus a gyarmatokat kizsákmányolja, kénytelen vasútkat, gyárakat és iparvállalatokat építeni. Ennek szükségszerű következménye a proletáriátus osztályának megjelenése és öntudatra ébredése, valamint a szabadságmozgalom megerősödése a helyi intelligencia megteremtése és a nemzeti öntudat felébredése által.

Ma Indiának fejlődő nagyipara van. Nagy gyárak, gyárvárosok, koncentrált nagyipar létesült. Bombay környékén a gyapjuipar rendkívül fejlett, míg Bengáliában a juta és az acélipar öltött hatalmas méreteket. 1911-ben, az őserdő közepén, Jampshedpore-ban, a bányászatot kezdték kultiválni és közvetlenül mellette óriási acélüzemeket alapítottak. Ezek már 1937-ben 40.000 munkást foglalkoztattak. A világháborús hadiipar minden bizonnyal nagyon növelte a termelést és a munkáslétszámot.

AZ INDIAI NEMZETI KONGRESSZUS

a politikai életet vezető szervezet Indiában. Idővel mind harcosabb jelleget öltött és önkormányzatot követelt. Amikor az imperializ-

mus nyomása mind érezhetőbbé vált, a Kongresszus harcra állította, illetve ellenállásra szólította fel a nép legszélesebb rétegeit. *Amikor ez a harc nemzeti jellege kezdett átmenni osztályharcos árnyalatba, az indiai intelligencia konzervatív és cspportunista része megijedt. Jobban félt a saját proletáriátusától, mint az angolai kapitalistáktól. És a harcot igyekezett leszerelni.*

GANDHI ÉS NEHRU

Gandhi azok közé tartozott, akik ezt a harcot igyekeztek leszerelni. Egy angol újságíró mondta róla, hogy „az angolok legjobb rendőre Indiában”. Erdekes Gandhi véleménye a terrorról. „Ha egy nép már nem fél a terrortól és azt hajlandó eltűrni, akkor a terror magától meg fog szűni és az illető nép szabad lesz.

Gandhi véleménye a kapitalizmusról ez: „Azáltal, hogy a kapitalizmust lerombolom, csak ideiglenes formáját változtatom meg, lényegét viszont lerombolhatom azáltal, hogy nem állok neki elment.” Végül Gandhi jellemző véleménye az ellenállásról így hangzik: „India népe még nem értett a függetlenségre, mert még nem képes megérteni az erőszak nélküli ellenállás fenséges eszméjét.”

India tulajdonképpen függetlenségi eszményképe a szocialista Nehru, aki nem a kapitalisták székértelője, Nehru baloldali ember a mi értelmezésünkben. A világháború idején semmi angol ellenes cselekményt nem engedélyezett, mert a fasizmus ellen küzdő nemzetek között nem akarta megbontani egységet és a fasiszta Ja-

pán ellen küzdő Angliának csak a fasizmus leverése után akarta benyújtani az indiai nemzetek függetlenségi követeléseit. Nehru India elsőszámú ellenségének a fasiszta Japánnak leveréséhez hozzájárult, hogy háború után minél előbb meg tudja oldani, a függetlenséggel egyetemben, az indiai maradi társadalmi rendszer reformálását.

SZAKSZERVEZETEK ÉS PARTOK

Indiában megindult a szakszervezeti mozgalom, amit Gandhi azáltal próbált leszerelni, hogy minden kasztnak külön szakszervezeteket létesített s így a munkásságot, ahelyett, hogy egyesítette volna, még jobban szétszórta. A szakszervezetek kérdésében válik élessé a Gandhi és a Nehru közötti ellentét, míg végül is Nehru győzött. Az Indiai Nemzeti Kongresszus nagy befolyásra és tekintélyre tett szert előbb Das, majd Nehru vezetése alatt. Indiában megalakult a szocialista és a kommunista párt is. India függetlenségi harcát az Indiai Nemzeti Kongresszus vezeti a szocialista Pandit Nehru vezetése alatt. Szoros együttműködést tart fenn a kommunista párttal, mely dr. Ambedkar vezetése alatt áll. Akadtak a függetlenségért harcolók között fasiszta árulók is, akik félre akarták vezetni India népeit, mint Bose és együtt akartak működni az európai és ázsiai fasiszta hatalmakkal. India népét viszont nem tudták félrevezetni, amely ma a fasizmus leverése után egységesen készen áll az az újabb harcra:

az IMPERIALIZMUS ELLEN.

Lehet viszont, hogy erre nem kerül sor, mert győz Harold Laski politikai álláspontja és nem harc, hanem megegyezés jött létre az egyenjogúság szellemében Anglia és India között. A független India független népei ekkor haladhatnak a *szocialista demokrácia gazdasági, politikai és társadalmi célkitűzései felé.*

A bukaresti konferencia résztvevőinek tiszteletére a Munkás Színházban nívós műsoros estét rendezett a Szocialista Színészek és Művészek csoportja. Képünk az előadás egyik jelenetét örökíti meg.

KASSÁK LAJOS

Írta: FARKAS IMRE

Társtalanul áll a magyar irodalomban. Alulról, az angyalföldi munkanélküli-melegedők, bérházak, telepek és gyárak világából jött, a legszélsőségesebb társadalmi forrongások idején. Az egész magyar társadalom erjedésben, mozgásban van. Új korszak köszönt be az irodalmi és művészeti életben is; új emberréteget fedeznek fel: a munkást és parasztot. Az új időknek harcos és művészi kifejezője a lírikus Kassák.

Valóban Kassák két korszaknak, illetve két nemzedéknek a költője. A társadalmi haladás irodalmi haladás irodalmi hőskorában kezdődik írói pályafutása. (Első regénye a „Misilló királysága” 1912-ben jelenik meg.) és folytatódik napjainkban, a jövőben s talán a maradandóságban. *Ady* mellett, ha más síkon is, a társadalmi nyugtalanság és változtatni-akarás költője. A nagy kataklizmák korszaka ez, minden stabilitás megdől és a művész, a költő ezeket a megrendüléseket próbálja kifejezni. Zilált lélekkel áll a halódó régi és a születő új világ mesgyéjén és harsány hangon, izzó lelkesedéssel üdvözlí az új világot. Versei nem a magabizárt egyén félszeg életfélelmét zengetik ki, hanem az egymásról tudó, egymásért áldozatra kész névtelenek önutadatát. Az egykori lakatosinasból és későbbi vasmunkásból felejthetetlenül élnek a gyermekkor, a csavargás, a nélkülözés emlékei. A letiportakért küzd, szeretné őket felemelni. Versei antik kórusok mintájára, szélesen hömpölygő sorokban himnikusan szárnyalnak. Már címük is elárulja kiről és kiknek íródtak. (Séta a perifériákon, Bányászok hajnalban, Anyaság, Fiatal munkás, Vörös pillanat, Népgyűlés, Mesteremberek). Ezek a versek saját meghatározása szerint, nem megrendezett processziók, amelyekben egyenes vonalban és előre kész terv szerint vonulnak a sorok, hanem népgyűlések, amelyekben különböző utcákban egyszerre árad a heterogén szavak.

A költő Kassákot verseiből ismertük meg, Kassákot az embert nyolc kötetes önvallomása: az „Egy ember élete” megjelenésekor fedeztük fel. A munkásosztály problémáival és a mozgalom életével foglalkozó regényeinél nem kevésbé érdekes ez az eseményeiben is korrajz-méretű önéletrajz,

melyhez foghatót nem ismerünk a magyar irodalomban. Egyetlen világirodalmi megfelelője: *Jack London* regényes életrajza: az „Eden Martin”. Kassáknak ez a műve hű tükrökre írói és emberi magatartásának, ugyanakkor a munkásosztály, a proletáriátus szíves életigenlésének, a fejlődésbe vetett konok hitének a történelmi dokumentuma. Legbecesebb értéke ennek a munkának az író őszintesége. Szinte pörén áll elének, feltárva saját, valamint kortársai erőseit és hibáit, autodidakta küzdelmeit, tudásszomját, első verseinek születését és az alkotás izgalmát. A betű áhítata, a művészet szeretete felszabadítólag hatnak a költőre, aki érzi elhivatottságát. Kassákot társadalmi helyzete folytonosan visszakényszeríti a mélybe, a homályba, de ő kitör, egyre magasabbra szállna. Önbecsülését védi művészi eszközökkel, ez szociálművészetének is a lényege: az ember igénye önmagához. Tudományos társadalmi szemlélete és költői öntudata a szocialista irodalom reprezentatív írójává avatja Kassákot.

A szocialista mozgalom életével foglalkozó első Kassák-regények (Napok, a mi napjaink és a Mária énekelj) ú. n. irányregények és mint ilyenek szövegükből ki- csendül az író szubjektivitása. Epikus világképét az „Angyalföld” és a „Megnőnek és elindulnak” című regényével teremti meg. Krónikaszerű vázolója ez a két regény a nincstelenek, a proletárok, a társadalmi kisemmizettek lázadási kényszerének. És ki ismeri alaposabban ezt a világot, mint Kassák a tegnapi lakatosinas és csavargó?

Modern hangú regényében a „Munkanélküliek”-ben a munkanélküliség sorokat bontó, elveszejtő hatását írja le. Élesen, reflektorszerűen világítja meg, milyen tarthatatlan szociális légkört jelent a munkanélküliség, a kallódás, miként züllesztí szét a munkásság mozgalmi és erkölcsi értékeit. Bármennyire komorak regényei, Kassák nem naturalista elbeszélő. Természete szerint lírikus. Egyre higgadtabb hangú versei és regényei a költő leglényesebb elemében: a stílusban állják ki a próbát, mert visszatalált az ősi forráshoz, a meséhez. (Három történet). A kor egyre zordabb, fegyverek csengése hallható, a zaj

Az országos pártkonferencia alkalmával avatták fel Bukarestben a Ed. Brătianu a Szocialista Könyvkereskedést. Képünk a szép, izléses és modern üzletet ábrázolja, benne a kolozsvári küldöttek egy csoportja, Lakatos, István, Schwelger Ignác és Fülöp Erna elvtársak.

megnövekedik. A költő írógépe mellett ül. A régi eszmények fűtik ma is, bár hangja halkabb. Halkabb és tisztább — emberibb.

Kassák gazdag költői pályája nincs lezárva. E rövidlevegzetű tanulmányunk nem is az a célja, hogy az ötvennyolc éves termékeny írónak munkásságát felmérje. Mint bevezető sorainkban mondtuk, a költő túlnó a mán snármár az örökkévalóságot surolja. Hogy a költő Kassáknak a magyar irodalomban betöltött szerepét ismerjük, idéznem kell *Gyergyai Albert* remek tanulmányából, melyet Kassák válogatott versei elé írt: „Alig van ma költőnk, főképp a Nyugat után jövők gardájában, aki több figyelmet, több megértést és több elismerést érdemelne. Ez az ötvennyolc éves költő talán az egyetlen „új költő” ma nálunk, ha új költészeten nem az aktuálist, nem is a korban fiatalt, nem az idő kiszolgálását, sem csillogó utánzását értjük, hanem valami eredendő alkotói nyugtalanságot, amely semmi kész formában meg nem tudna állapodni, amely a maga formáját is elveti, ha késszé érett, amely tovább megy minden hódításán, túlcsoordul minden edényén s amely a beszéd szokványja és a ritmus gépiessege mögött a szavak őseréjét és fényét, az élet meztelen ritmusát keresi...

Ez a fény világít verseiben, vakító fénycsóva, mely áttöri az embereket szétválasztó homályt és tovavillan a végtelenben:

Szállj hát dalom, szállj s mint a fény forrása világíts szakadj ki a semmiből, mint a mag, a lélek magja s ott, ahol mindenki elvérzett a harcban, maradj te hírnöke a születésnek és feledtetője a halálnak.

JOZEFKA

IRTA: PERÉNYI JÁNOS

A háromszéki havasokban, ahol medvék járnak, ahol a hegyoldalon málna terem, ahol a felhők leszállnak a földre, ahol az emberek fejszével irtják az erdőt, hogy kenyérük legyen, ott találtam rá négyéves koromban Jozefkára. Anyyira emlékszem csupán, hogy szőke volt, nem viselt cipőt és ruhája foszlányokban szakadt le róla. Gombát szedett az erdőben, szedret és málnát árult; — egyszer megkergette a medve — és istálló-szaga volt.

Jozefka... Nem tudom, miért, hogyan bukkant elő ez a név, de látom azt, hogy ennek a hatéves kislánynak csodálkozó kék szemei évezredek kérdéseket írnak a minden idők társadalmi rendszerének piszkos falára. Az örök kérdést, amelyre nehéz a felelet:

— Miért születtem? Miért élek? Hány gazdám lesz? Hány gyermeket kell még pesztrálnom? Hány pofont kapok? Hány helyről rugnak ki?...

Huszonkilenc év elfelejtett ren-

getegén indulok vissza. Ott kuporogsz az erdő túlsó szélén. Piszkos köténykédben málnát repesztesz és vársz, hogy megkínálhass. Hatéves kis szíved megdobban, amikor hozzád érkezem. Szorosan kuporodunk egymás mellé, aztán a kötény málnaütikával maszatosra kenjük boldogan habzsoló gyermekarcunkat. Már régen elfogyasztottuk a havas illatos ajándékát, amikor még mindig egymás kezét fogjuk és tudat alatt megbocsátjuk a felnőtteknek az ő gonoszságait. Mint a napsugár, ha keresztül-surran a felhőkön, úgy ugrunk talpra, úgy rohanunk a hinta felé. Magasba lendítjük egymást, kergetőzünk és a hegyi patak csúszós kövei alól békaporontyokat szedünk ki. Együtt érkezünk későn haza és egymást siratjuk, amikor mind a ketten kikapunk. Másnap az első szavunk egymáshoz, hogy: „Mondd, nagyon fájt?”

Most már megmondhatom drágám, én alig éreztem a nagyanyám dorgáló kezét, de Téged

féltettelek, mert édesanyádnak nagy, csontos, sovány kezei voltak és nagyon haragosan szidott, hogy engem, — Jancsi úrfit — Te tanítasz rosszra.

Most más a nézésed, más szavakat mondasz. Mintha nem ismernélek, ismét bemutatkozol. Távoli faházikóra nézel és leleplezed a titkot, amiért a felnőttek nem értették meg teljesen a mi barátságunkat:

— A havasok tövében születtem. Anyám mosott, apám fejszével ember volt, mint a többi paraszt, aki fákat ölt, hogy embereket, nyomorult családot tartson életben. Senki sem hívott a világra. Megérkeztem, mert apámnak ölelésre lendült a karja... mert egyébbhez sem volt joga, mint az én szerencsétlen kilencgyermekes anyám tűró öleléséhez. Egyetlen szobás viskónk esőtől-szélőtől, hidegtől és a farkasoktól tizenegy embert védett. Hogy mi egymást megismerhettük, az úgy történt, hogy én a ti cselédek voltam: cseléd a családban, szolgáló az urak között, mosogatólány a terített asztaltól távol... De kint az udvaron, az erdőben és a hintánál a sokezer között egy gyermek,

A Collier's című folyóirat torzképsorozata a háberus bűnösök egy csoportjáról

Színház és Film

Errol Flynn

Charlie Chaplin

A népek felszabadításáért folytatott gigászi küzdelemben Hollywood sztárjai is alaposan kivették részüket. Több, mint negyven százaléuk teljesített katonai szolgálatot és nagyon érdekes, hogy csaknem valamennyien repülőszolgálatra kérték beosztásukat.

Errol Flynn, aki minden filmjében oroszlanbátorságú hajvivót szokott alakítani, e háborúban megmutatta, hogy nemcsak a görögtüzek füstjében vívott ütközetekben állja meg a helyét, hanem valódi lángszórók között is.

Errol Flynn 56 nehéz bevetésben vett részt. Gépe hétszer repült el Berlin fölött, bombázott egy egész sereg német várost, 18 ellenséges vadászgépet lőtt le és saját gépét majdnem mindig sértetlenül hozta haza. Az 56. bevetés után kiképző tiszt lett és katonai karrierjének csúcspontját akkor érte el, amikor az amerikai vezérkar őt is útnak indította azzal a repülőgéppel, mely az első atombombát dobta le Japánra. 36. születése napján lett az amerikai hadsereg ezredese.

akinek kezdődő álmai a szabad ég felé röptek. Gyermek, aki szerette volna levetni rongyát, kislány, aki sírva rohant a paktra, hogy olyan tisztára mosassa magát, mint az úrfi, az ő négyéves titkos jóbarátja.

Huszonkilenc év után jössz felém kicsi szőke angyal. Néhány percre megállunk az idő első napfényes lépcsőjén. Aztán a mesze emlékek horizontjáról nézzük azt a halvány tűnő színfoltot, amely egykor valóságos igaz élet volt.

Azóta hat-nyolc gyermeknek anyja vagy. Sokat éhezél és még

Mostanában került el Európába a híre annak, hogy Chaplin, a mozilátogatók bálványa, korunk egyik legnagyobb színese és rendezője, majdnem életfogytiglanl börtönbe került.

Az történt, hogy Chaplint egyik volt statisztá girlje feljelentette apasági kötelezettségek megtagadása miatt. Az esetet a szabad sajtó interjú, tanúvallomások, fotók és bizonyítékok impozáns tömegével és a legmocskosabb históriák masztagával tálalta fel. Hetekig tartott ez a kampány, míg végre kiderült, hogy az egész hajszát a buenosayresi német követség propagandaszervezte, hogy Chaplint megbuktassa, hogy ezáltal lehetlenné tegye nemcsak Hitlerről készített filmjét, hanem magát a művészt is a a prúd amerikai polgárok előtt.

Mikor a botrány kipattant, egy csapásra elhallgatott a kampány, a zsaroló eltűnt és a vádat elejtették.

Charlie Chaplin jelenleg új filmjén dolgozik és biztos benne, hogy ismét visszahódítja magának Amerika, sőt Európa szívét is.

rongyosabb lettél. Egészbenvéve mégsem változott a sorsod, éppencsak horpadtabb a melled, nehezebben kapkodod a lélegzetet, többet dolgozol, de világszemléleti neved megmaradt. Paraszt vagy. Lesajnált szerencsétlen pária, akire úgy tekint az „úr“, mint a darab kenyérre, a jószág-
ra, ami szükséglet és amelyet elfogyaszt.

Szívárvány mozdul a hinta tövében. Ó az: Jozefka pesztrám. Gyermekarca messze világít. Szeme olyan, mint az ég, a mező, a tenger... Megöleli az egész világot.

A „Méltóságos Úr!”

Tévedések elkerülése végett mindjárt előjában közöljük, hogy az a levél nem a heptorvényszak toghazában készült Kiss Ferenc önélméltóságáról. A szemfüles riporter még abban az időben kapta le a megbilincselte „nagyurat“ e dicstelen helyzetbe, e hozzá legmúltöbb két „örangyal“ között, amikor az „Elnök Úr“ még miniszteri székről álmódott. Már akkor kezdte őt élete „nagy szerepéhez“ szoktatgatni a mindent tudó és jövőbe látó sors, amikor még csak úgy pattogott körülötte a hétrét görnyedő, alazatosan bokázó pitvaroncok giz-gaz hada.

Háromesztendő felvétel ez, a „Szabotázs“ c. film egyik jelenetét ábrázolja. A játékból ime valóság lett. Ma ismét szabotázsért került a vádoltak padjára, a kollégialitásnak, az emberiségnek, a munka tisztességének, a művészségnek és a hatalom tisztaságának szabotálásáért.

Most azonban már nem a gyászos, levitézlett kor kakastollas fenegyerekei állnak mögötte, hanem az egész meggyalázott művészet és a megsértett Igazság.

Olvasd és terjeszd az

ERDÉLY -t

Bátor!

Harcos!

Őszinte!

MIRE TANIT A MODERN FÖLDRAJZ?

IRTA: DR. INCZE ANDOR

A háború alatti napi politikában — sajnos — igen gyakran fordult elő a „földrajzi“, „geográfiai“ jelző pl. „az ország földrajzi helyzete“, ez és ez „földrajzi követelmény“, „földrajzi életér“ stb. és még igen sok csudabogár, amellyel mind tévedéseket, sületlenségeket, rengeteg politikai hamisságot lepleztek. Új szavak, melyeket a közfelfogás és a napilapok olvasóközönsége nincs tisztában és azokat minden kritika nélkül elfogadja. Miért? Mert nincsen földrajzi iskolázottsága. Ennek pedig földrajzoktatásunk hiányossága, elavultsága az oka! Mit tanulnak manapság is az iskolában a „földrajz“ cégére alatt? Helyrajzi ismerethalmazt, történelmi nevezetességeket Baedekerszerűen leírva, költők és hadvezérek születési és temetkezési helyeit, vasúti „csomópontokat“, vagy „természeti szépségeiben gazdag“ hegységek neveit, folyók, patakok, mellékfolyók neveit. Megtanulják továbbá, hogy milyen a vidék éghajlata, melyek a terményei, hány hektárt foglal el a szántó, kert, rét, legelő, nádas, szőlő és erdő; terménye közül mennyi a búza, rozs, árpa, zab stb.; a lakosság száma, nemzetiség, felekezet, foglalkozás szerint stb. Ismeretem földrajztanárt, aki nem árallotta a vasútállomásokat bemagoktatni növényekkel, mert ő „az életre nevel“.

Ilyenformán nem csoda, hogy nálunk a közfelfogásban egész más dolgot tartanak a földrajz ürügye alatt, mint a modern földrajz tulajdonképpeni tárgya. Bizony nem tudnak arról, hogy már a múlt század végén amerikai geográfusok (Davis, Pavel, Gilbert, Hell, Holmes stb.), egészen új szemléletet hoztak a földrajzba. Mit tanít a modern földrajz? Azt, hogy a Föld felszínén szemünk előtt lejátszódó jelenségek nem elszigetelten állanak, hanem a Föld egységes életének részei és szoros összefüggésben állanak egymással, de a Föld belsejének életével és a világrban lefolyó élettel is. A cél tehát a Földön végbemenő életnek, mint egységnek kutatása. Élet alatt a földfelszíni jelenségek folyamatát, folyók, hegységek, partvonalak keletkezését, fejlődését és elmúlását értjük. A hangsúly tehát a fejlődés elvén van. Minden él és minden változik, átalakul. A Föld forgásának hatására megindulnak a légáramlások, tengeráramlások, ezek megindítják a folyóvizek munkáját, a folyók lehordják a hegyek anyagát s ezek lassanként síksággá kopnak. A törmelékekkel tenger-

medencék töltődnek ki. Soha véget nem érő, pontos törvényszerűségek szerint végbemenő folyamatok ezek.

Es az Ember? Az Ember a társadalmasodás folyamata alatt alkalmazkodóvá lett a földfelszíni életfolyamatokkal szemben, de ugyanakkor ő is hatással van a tájra, átalakítja a természetes tájat kultúr-

tájjá pl. a nagy amerikai (pennsylvániai) iparvidékek, a mezőgazdasági tájjá átalakított préri stb. Így lép előtérbe az Ember és a Föld viszonya a modern földrajzban.

A felszín fejlődésével párhuzamosan halad az emberi életforma módosulása. Hogy milyen nagy nevelő értéke van a modern földrajz ezen elvének, azt egyszerű példával is megmutathatom. Ez egyúttal a földrajz módszerére is világot vet. Vegyük tehát egy hegység élettörténetét. A hegyek t. i. a földkéreg ráncosodásai mindig ott keletkez-

nek, ahol a kérek gyengébb ellenállású. A mellékelt rajzon keresztmetszetben látszanak a gyűrődések, az A rajzon I-vel jelölve. Mi a sorsa az „újszülött“ hegységnek? Először is völgyek keletkeznek rajta. A földfelszínformákat ugyanis főleg a folyóvizek munkájának köszönhetjük, mindenütt folyóvizek, patakok szaggatják a felületet, — kivételt csak a sivatagok és sarkvidékek alkotnak — állandóan véssik, munkálják a felszint, akár csak a szobrász vésoje, — lassan, de pihenés nélkül. Eleinte a felszínnek még nagy darabjai vannak jelen. Képünkön az A rajzon E jelöl az eredeti, még ép felszint. A völgyek szűkek, meredek lejtőkkel. Ilyen képet mutat a fiatal hegy, a fiatalos térszín. A B rajz már egy fokozattal előrehaladottabb, a völgy szélesedik (R) az eredeti térszínnek egyetlen darabja sincs már meg, a folyóvíz fiatalos erővel zúg még mindig sok vízeséssel (a rajzon Q), villanyerőre berendezett ipartelekpekkel. Elmulik lassan a fiataloság rövid pillanata, a táj vonásai kiegyensúlyozódnak; harmónia és mérséklet jellemzi az érettségnek ezt a korszakát, akár csak az embernél; a völgyek nyitabbak, a lejtők simábbak lesznek. Habár a munka még folyik, a patakok állandóan hordják a rengeteg törmelékét, a hegység tovább kopik...

Igy telik-mulik az idő, szélesednek a völgyek állandóan, alacsonyodik a felület! Hol vannak már a büszke sziklaormok? Kopott, viharvert a felszín (I. a rajzon C), melyet mindenütt a régi, nagyszerű munka forgácsai, törmelékei borítanak s mint öreg szervezetben a mérgek, lerakódnak és akadályozzák a vérkeringést, eldugosolják az ereket, a vizek csak immel-ámmal folydogálnak, lustán kanyarognak a törmelékek között. Mintha kihalt volna minden erő, mintha aludna az öreg hegy... Beáll az aggkor. Szomorú képet nyújt az egykor büszke, fiatal óriás, mely most majdnem síksággá tarolódott le (a rajzon D), ahi gészrevehető itt-ott egy merészebb vonás, magaslát, mely az ellenállóbb kőzetekből még megmarad. (Igy L magaslát a keményebb gránitból van, mely G-nél van feltüntetve. Ez marad meg csak. A felső rétegek kopása felfedi a régebbi kőzeteket és hozzáférhetővé teszi az ember számára pl. a szénrtegeket és így bányatelepek keletkeznek (C-nél E), a szélessé vált völgyekben pedig nagy városok (X). Az elagott térszint (D) már min-

denült szántóföld (Sz) borítja a lankás felszínt, a széles, termékeny völgyalápolány virágzó falvak sorakoznak (O). Az emberi tevékenység uralja a tájat.

A folyamat befejeződött: egy élet fejeződik így be... A természetben azonban nincs örök befejezés. A természetnek nagy, vígasztaló, fenséges törvénye és ritmus, a változás, a megújulás! A földkéreg ugyanis sohasem nyugszik állandóan, hol itt, hol ott emelkedik és süllyed. Ha elkopott a hegy, legott a földkéreg felemelkedik, hogy az egyensúly helyreálljon, mert a kopás által megvékonyodik, tehát könnyebb lett. 1—2000 méterre is fölpuposodhatnak a kéreg eme darabja (a rajzon E), persze azonnal megindul az előbbi folyamat, új élet kezdődik; a régi, lekopott felszín nagy magasságba kerül (N), mint a pusztulás és halál rossz álma, a lejtőkön pedig kialakulnak a fiatalság látható jelei: meredek szakadékok, friss vízmosások (M), erőteljes folyók, szűk völgyek, amelyekben alig van hely arra, hogy gyalogosan keresztülhaladjon az ember valahogyan, de ha fölért a tetőre — a régi, lekopott felszínre — gyönyörű síkságot talál ott, ahol akár végig is lovagolhat. Ilyen a kép például a bihari havasokban, ahol a völgyek meredek lejtőit erdő fedi, de fönt a tetőn pompás legelők vannak mindenütt. A falvak házai szétzörtak, néha húsz kilométer körzetben teterülnek szét (a Havasnagyfalu a Gyalui Havasokban). Az ember foglalkozása a havasi pásztorkodás, az utakon, a szűk völgyikátorban (M) csak gyalog vagy mokány lovakon lehet közlekedni. Egész más az élet itten, mint a széles völgyekben, más az ember életformája, más a települések alakja, nagysága, a ház építőanyaga stb. Mindez a térszín alakulásától függ.

Tehát a vizek munkája előlről kezdődik és megint csak lekopasztja hegyet. Viszont egy új emelkedés ismét helyrehozhat mindent. Lekopott, öreg hegység maradványainálunk a Dobrudzsai hegyek, hajdan óriási hegylánc húzódott végig a szudetákon és Fekete-erdőn keresztül, egész Európán át az Alpok módjára, ma már csak aránylag alacsony, silány tönkök maradtak meg belőle.

Ime egy hegység élete. Mint minden jelenség a természetben: állandó ritmus, lüktetés... Élet...

Igy tanít a modern földrajz...

Bukare-ti pártunk kiadásában megjelent

az **Almanach**

1946. évi Kapható a kolozsvári párttitkárságnál

Tények irodalma

IGY TÖRTÉNT...

Irták: SZILÁGYI ALIZ és VAS VERA

A kiabálás, recsegés, jajgató éjszakája is elmúlt s reggel szemügyre vettük a Dachaubaat „gert Luxus“-lágert.

Piszkos fabarakk, kezdetleges ágyak, melyek folyton leszakadtak, sehol se volt víz vagy mosdó. A hideg-meleg folyó vízből csak egy volt igaz: a lyukas tetőn keresztül az esővíz vígan folydogált be a fejünkre. És itt igazán magunkra voltunk hagyva. Sehol barát, sehol segítség. A környék lakossága pedig Hitler megbízható tömegbázisát alkotta évek óta. Nem kaptunk sehonnan híreket, ha új transzportok érkeztek.

Az étkezés gyenge volt. Reggelre kaptunk egy kis keserű fekete kávénak csúfolt zacc-levet, délre marharépból főtt levest, egy literet s ugyanabból este egy féllitert. Az étlap mindennap ugyanaz volt. Ha este nem adtak levest, akkor két deka margarint kaptunk helyette. Napi kenyéradagunk 12—20 deka volt. Ha mégis meg akartunk mosdani, volt nem messze egy kis csurgó, oda lehetett menni és a szabad ég alatt megmosdani. De ha éppen arra jött egy SS-nő, Aufseherin (felügyelőnő), megverte, akit ott talált. Minden blokknak volt egy parancsnoka a foglyok közül: a Blockälteste, vagy népszerű kifejezéssel: blokova. Ez tartotta a kapcsolatot a foglyok és a németek között s bizony legtöbbször a saját érdekeit képviselte.

A többi barakkok el voltak választva tőlünk. A nők egy részét erdei munkára, favágásra kergették ki, másik részét barakk-építésre fogták be. Minden ötletszerű és rendezetlen volt. Időnként valamelyik SS-nő, vagy SS-legény megvert valakit, nem lehetett tudni, hogy miért.

Közben ide is kezdtek érkezni a pesti munkaszolgálatos transzportok, két-háromheti út után, félholtan, tetvesen. — És tőlük néha híreket is hallottunk: a Vörös Hadsereg győzeimesen tör előre. Auschwitzot kiürítik. — És tényleg: egy napon kimerült, elcsigázott emberek érkeztek. Fél-Németországon át gyalogosan hajtották keresztül az auschwitzi láger lakóit. Aki nem tudott tovább gyalogolni, agyonlőtték. Az út mentén számtalan csikosruhás nő

és férfi holttest hever — meséltek. A csoporttal együtt megérkezett Krammer, a hirhedt auschwitzi parancsnok és kegyetlen barátjánője: Gross Zsuzsi, eperjesi származású lágerälteste, aki — bár maga is deportált volt — mindenben engedelmes eszköze és méltó párja volt az SS-banditáknak. Láger Zsuzsival, — ahogy általában hívták — vele jött a szlovák deportáltak salakja is, akik az SS által is utált, piszkos munkát elvégezték. — Graese, a szőke és gyönyörű SS-nő főaufsehering is velük jött, akinek szépségét csak kegyetlensége multa felül. Dr. Mengele is jelezve volt, de végül mégiscsak a főorvos helyettese, dr. Klein jött. (A régi, idősebb SS-ervos nem akart a hirhedt Krammerrel együtt gyilkolni, — lemondott. Mikor ez a garnitúra elfoglalta helyét, attól kezdve Bergenbelsent halál-lágernek is nevezték és joggal. De itt nem gázzal öltek. Itt a szelekciót mondhatni természetes úton végezték és éhhalál és később kiütéses tifusz segítségével.

A különböző blokkok blokvái az egy liter ételből mind kevesebbet és kevesebbet adtak ki. Az ellopott ételt peng aranyért és dollárért adták el. Mert volt arany is, dollár is. Természetesen csak egyeseknek. Eldugták, vagy a levetett, a ruharaktárból ellopott ruhákba találtak. Volt ott bevarrva ékszer és briliáns is. De csak egyesek juthattak hozzá. És azoknak is volt, akik Auschwitz „Kanadában” dolgoztak. Ezek voltak azok, akik az ujonnan érkező transzportoktól elvett csomagokat szortírozták és egyes értékeket a felügyelő SS-legényekkel összejárták ellopva.

Az éhség oly nagy volt, hogy néha naponta többszáz ember halt éhen. Egy téli hideg napon a nagy pelyhekben hulló hóban térfi deportált volt kitérdelve az udvaron. Lengyel volt. A sok szenvedéstől és éhségtől megzavarodott, a sokévi lágerszenvedéstől megöregedett, megtört. Egy éjjel kivette a mellette fekvő meghalt társa máját és szívét és enni kezdte. Az esetet a blokk vezetője bejelentette. A szerencsétlen örület összeverték. (Folytatjuk.)

Az austro-marxizmus

Irtta: SALAMON LÁSZLÓ

Most, hogy az osztrák szociáldemokrácia, mint a poraiból megelenedett Phoenix-madár, újra a dunavölgyi szociáldemokrata pártok éiere került s a véres hitlerista kaland után az a feladat háru reá, hogy az egykori „vörös Bécs“-et újra a szociális haladás mintavárosává építse ki, időszerűnek tűnik megemlékezni azokról az osztrák elvtársokról, akik a hitlerizmus uralomra kerülése előtti korszakban az európai szocialista mozgalom élén jártak és elméletükkel, az ú. n. austro-marxizmussal, útát mutattak a jövőnd felé.

Az austro-marxizmus, éppúgy, mint a revizionista-reformista szociáldemokrácia s éppúgy, mint a leninizmus, a hitlerista-fasiszta reakció uralomra julasakor enélmulni kényszerült, vagy csak a föld alatt, illegálisan folytathatta kockázatos munkáját. Az osztrák munkásság meg a hitlerizmus előtt illegalitásba került, amikor Dollfuss „keresztény“-fasiszta hordái leverték felkelését. Vezérei, Otto Bauer és Max Adler, emigrációba kényszerültek. Csúpp az után mindketten, idő előtt örök nyugalomra tértek.

Illo, hogy az osztrák szociáldemokrácia újjáéledése és a munkásegységfrontok egyre erőtejeőbb kialakulása idején, rövid visszapillantást vessünk e két szocialista vezér korszakalkotó emereu munkásságára, annal is inkább, mert mind Otto Bauert, mind Max Adlert, az austro-marxizmus tulajdonképpeni ideológusait, az 100 teljesen igazolta.

Az austro-marxizmus a megalkuvó német birodalmi szociáldemokráciával szemben, mely a hitlerista uralom beállta előtti utolsó évtizedben a marxista elmélet aranyát csaknem teljes egészében a reformizmus választóvizélen oldotta fel, — a munkásmozgalom osztályharcos-forradalmi hagyományainak öre volt s bár demokrata felfogását sohasem tagadta meg: a szocializmus-hoz vezető útát nem kizárólag a parlamenti harcban ismerte fel, hanem a munkásság parlamenten kívüli erőinek, sőt erőszakszervezetei kiépítésének szükségességét is hangoztatta.

Mind Max Adler, mind Otto Bauer a legnagyobb tisztelettel tekintettek az orosz proleárforradalom csodálatos eredményeire s ugyanakkor, mikor egyes szo-

ciáldemokrata „vezérek“ egyebet se tettek, mint a bolsevizmust szidták, Adler és Bauer a szociáldemokrácia és az orosz bolsevizmus közötti ellentétek elméleti és gyakorlati csökkentésén fáradoztak. Így jött létre, ha nem is hivatalos formában az ú. n. „két és feles Internacionálé“, melynek az lett volna a feladata, hogy lőzép-utat találjon a két intranzigens (konok) álláspont: a reformista-evolucionista szociáldemokrácia és a forradalmi, maximalista (legtöbbit akaró) leninizmus között.

Sajnos, az austro-marxizmust csak az osztrák, pontosabban: a bécsi munkásság tette magáévá, mely, amikor a fasizmus megtámadta demokratikus intézményeit, alkotásait, melyekre méltán lehetett buszke, legyverre a kezében állt ki a barrikádokra és hősie harcban küzdött elbukásáig.

Max Adler volt ennek a harcosszociáldemokráciának elméleti apostola. Max Adler pompás író és rendkívül felkészült szocialista gondolkodó volt egyszemélyben, Marx, mint gondolkodó, c. műve bölcséleti mélységebbe világító erővel tárja elénk Marxnak, a bölcselőnek szellemi természetrajzát, a klasszikus bölcsélettel való kapcsolatát.

Ez az elmélet, mint minden jó és igazi szocialista elmélet — a gyakorlat céljait szolgálta. Lényege ennek az elméletnek abban a ma már tökéletesen igazolt álláspontban csúcsosodott ki, hogy a demokrácia, még pontosabban: a parlamentáris-polgári demokrácia — a munkásosztály számára nem lehet öncél, hanem csúpp eszköz a szociális demokrácia megvalósítására. S mert egy bizonyos történelmi pillanatban, amikor a demokrácia eszközeivel a munkásság az államhatalom teljes meghódításának lehetőségét teremti meg — a kapitalista nagypolgárság természetesen a munkásságnak, a többségnek kedvező demokrácia megsemmisítésére tör: a szocialista munkásságra az a elodázhatatlan feladat háru, hogy a demokráciát fegyverrel védelmezze meg. Mert a polgári demokrácia, szocialista értelmezésében, csúpp a szociális demokráciához vezető útak egyike, a munkásság társadalomváltoztató és osztályharcos küzdelmének egyik történelmi szakasza,

mely számos német és angol szociáldemokrata végzetes tévedéseként a monopolkapitalizmus nyiltan demokráciaellenes nagypolgári rétegeinek eszköze volt — a demokrácia megsemmisítésére.

Ha Max Adler az austro-marxizmus elméleti megalapozója volt, Otto Bauert a forradalmi szociáldemokrácia stratégiájának nevezhetjük. Ő volt az, aki az osztrák és főleg bécsi munkásság parlamenten kívüli erőinek megszervezésén fáradozott s a forradalmi harc taktikáját és stratégiáját — mint annakidején Engels — a modern háború technikai adottságaihoz igyekezett alkalmazni.

Az az újkeletűnek látszó jelszó, amely a „demokráciát a demokratáknak“ hangoztatja, tulajdonképpen az austro-marxizmus felfogását tükrözteti vissza, mely már a hitlerizmus térhódítása előtt tisztában volt azzal, hogy a demokráciából nem szabad és nem lehet fétist csinálni, hogy a demokrácia és főleg annak polgári formája — történelmi kategória csúpp, mely éppúgy alá van vetve a változásnak, tehát a dialektika törvényeinek, mint minden más társadalmi és gazdasági adottság, vagy jelenség.

Otto Bauer a nemzetiségi kérdésben is a tiszta szocialista álláspontot képviselte és annak kitűnő ismerője és teoretikusa volt. Mint Bécs, illetőleg Ausztria fia, aki a nemzeti kérdéseket a helyszínen tanulmányozhatta, csaknem azonos álláspontot vallott ebben a nagyhorderejű kérdésben Sztalinnal, aki gyakorlatba ültette át nagyszerű elképzeléseit a szocialista lényegű nemzeti egyenjogúságról.

Az austro-marxizmus újra él, bár elméleti és gyakorlati nagyjai közül már csak Karl Renner van életben, akit az új osztrák köztársaság elnökeként emlegetnek. De az austro-marxizmus hagyományai az osztrák és főleg a bécsi munkásság tudatában és szívében élnek tovább. Azt az osztályharcos és forradalmi nevelést, melyet ez a munkásság kapott, még a nácizmus rémuralma sem tudta kiölni belőle s éppen ezért bizonyos, hogy az osztrák szociáldemokrácia a jövőben is útmutatást fog jelenteni a kelet-európai szociáldemokrata pártok rendíthetetlenül osztályharcos élharcosai számára.

D É L

Irtá: BÁTORI IRÉN

Mintha üstökben főznék, olyan meleg volt a levegő, szinte fortyogott. A ház is fülledten fehérlett az izzó napsütésben. Nagy, aranyzöld legyek dongtak kábultan az ablaküvegeken. A folyékony tűznek ebben a Szaharájában egyetlen oázis volt: az eperfa alja, gondozott, friss zöld gyeppel. De körötte a virágágyakban már tikkadt-szárason lógatták fejüket a violák, hiába epedeztek egy kis árnyék után. A dísznők is behuzódtak az ől belső, hűvösebb részébe, s félobdalára dülve mozdulatlanul aludtak. A tyukok eleresztett szárnyakkal nyultak el a földön, némelvik lihegett is, sárga csőrében hegyes kis piros nyelvét szellőztette.

A kutyanak volt legjobb dolga. Az eperfa alatt hasalt a fűben, orrát a földre nyomta és boldogan szuszogott.

Az udvar hátsó részén mégis mozgott valaki. A szemétdödör deszkáját súrolta. Sokráncú fekete szoknyáján máglvát rakott a Nap, de ő mintha észre sem vette volna.

A kutya hirtelen fölemelte a fejét. Az udvarajtó nyílt. Pergamenarcú néni ke jött be. Abból

tengette életét, hogy mindennap más-más házba nyitott be: hát-ha leesik egy kis kereset, pár fillér, vagy egy tál étel, hiszen ilyenkor, dologidőben elkel a segítség a gazdáknál. Mindig úgy tett, mint aki látogatóba jött s csak úgy jókedvűből csinál azt, ami éppen adódik. A kutya barátságosan vakkantott. Ismer-te már. Ő rá se hederített, egyenesen a suroló asszonyhoz ment, aki a zajra megfordult. Nagyon öreg volt, legalább nyolcvan éves. Ráncos, eres kezéről csöpögött a víz, ahogyan félrecsuszott pápaszemét igazgatta.

— Hát aztán magának kell ezt csinálni? — mondta a pergamenarcú néni ke, aki most mégis „fiatal“-nak tünt a suroló asszony mellett. — Ez is gazda? — folytatta megvetően —, háza, földje, mégis agyondolgoztatja az öreg anvíát! — Mérgesen törölgette nyakáról az izzadtságot.

— A szegényembernek is kéne valami kis kereset — mondta aztán nekikeseredve, szokott szemérmességéből is kizökkenve ennyi kabzsiság láttán.

Az öregasszony csak hápogott. Arcát izzadság, por lepte be.

— Ó, lelkem, lelkem... — csak ezt hajtogatta olyan han-

gon, mint aki óvakodik egy rossz szót is szólni.

— Gyalázatos zslugori népség! — fenyegetett a néni ke az ablakok felé. — Nekik kellene magát kiszolgálni, nemhogy meg...

— Csitt lelkem — sírt az öregasszony —, jaj ha meghallják...

— Meghallják... jajjaj... úgy kell magának vén bolond — csatant föl dühösen a „látogató“ — és nagy sebbel-lobbal kifelé indult. Becsapta a kaput.

Az öregasszony megtántorodott.

Szomjúság kínozza és halálos fáradság állta el a tagjait. A kórház jutott eszébe, ahonnan kihozta a fia.

— Házam, földem van, elfér maga is, csak aztán jól viselje magát! — így mondta a fia és most nirtelen maga előtt látta kidüllesztett mellét, hasát, amit vastag aranylánc díszített.

Pedig akkor már megbarátkozott a kórházzal. A főorvos úr kedves volt hozzá, úgy fogta föl a dolgát, ahogy kellett: nem írt orvosságot s meghagyta hajlékuk neki a betegszobát.

Furcsán, szárason köhintett. Elhessegette ezeket a gondolatokat. Aztán összeszedte fogyó ere-

jét és paccsant a piszkos lé a szemétdödör deszkáján.

A poros, fekete szoknyába möhön harapott a lángoló Nap. Az öregasszony jobban szemérehuzta a fejkendő.

Lélegzetelállító csönd volt.

A szomjúság egyre jobban kínozza. Megpróbált föltápáskodni. Az eperfa felé fordult. Ó, ha most alatta feküdhette. A kutyára nézett. Az, mintha megérezte volna, fölkapta a fejét s feléje fordult. Egymásra néztek. A kutya kíváncsian, az öregasszony szinte kérőleg: ha egy csöpp vizet hozhatna az az állat. De nem mozdult semmi.

A Nap fékevesztetten ontotta a tüzet. Alatta legyőzötten, mozdulatlanul hevert az élet.

A kutya tehetetlenül billent, oldalára s a nagy, aranyzöld legyek tespedten hallgattak az ablaküvege.

Az öregasszony is mozdulatlanul hajolt a szemétdödör fölé. Az iszonyú Nap tüzes glóriába abroncszta a fejet.

Megfogta a surolókefét, de már kiestek belőle képek, emlékek s aléltan borúlt a félig felsurolt deszkára.

Temetői csönd börtönözte be az udvart.

Súlyos pörölycsapásként hullt rá a harangszó: a kapucinusok kápolnájában delet harangoztak.

TEMETÉS...

Irtá: TÓTH KÁLMÁN

Ma mintha sápadtabb lenne a hold,
s mint tündérhárfán az elhaló akkord
úgy remeg, zizeg a sárguló levél.

A hervadó avarban lopva jár a szél.

Az égen csöndben úsznak komor, sötét fellegek,
S valami béna bánat, valami bántó fájdalom
ül az egész nagy világ felett —

És a csönd, mint déltáji árnyék apró házfalon,
lelkünkben oly szelíden, gyáván meglapul...

Csak egy fáradt, röpke pillanat az élet,
kevés valóság, sok, nagyon sok ígélet,
sok fájdalom, sok könny, piciny nevetés
— és most indul el valahol egy szürke temetés.

Senki se siratja, senki se nézi,
senki se kíséri, senki se érzi,

míg ott megy el lassan a kertek alatt;

hogy a büszke emberből csak ennyi marad...

Szocialista iskola

Rovatvezető: WOLFF SÁNDOR

Francois Babeuf

Most áttérünk a következő évszázad kevésbé jelentős utópikus rendszereinek ismertetésére. Babeuf a nagy francia forradalom végén hívta életre az „egyenlők összeesküvését” és velük akarta erőszakkal megvalósítani a kommunista társadalmi rendet. Babeuföt egyébként — a francia forradalomban való szerepe, eszméi és egyéni sorsa miatt — Liebknecht Károllyal lehet összehasonlítani. Az összeesküvést, a szervezett erőszakot jelölte meg célhoz vezető utnak. Ez, mint célhoz vezető eszköz, bizonyára már sokkal inkább a valóság birodalmába tartozik, mint Mórus bölcs és igazságos hercege. De a nyers erőszak sem járható útja a szocialis forradalomnak a modern szocialista felfogás szerint, mert a nyers erőszak csak romboló és nem alkotó. Ezért kell Babeuföt is az utópisták közé soroznunk.

A 19. század első évtizedeit jellemzi három nagyon jelentős utópistának a föllépése. A francia Fourier és gróf Saint-Simon és az angol Owen. Mint a fent ismertetett utópisták, ők is előre, a jövőbe tekintettek, hogy egy új társadalmi rendet mutassanak be. Ők is, mint amazok, foglalkoztak az eszközök megválasztásának kérdésével. Sőt egy lépéssel tovább mentek. E nagy utópisták nem elégedtek meg többé a gondolkodók pusztá elméleti tevékenységével, hanem ők is, és főképpen tanítványaik, a maguk módja szerint gyakorlatilag is megkísérelték céljaik megvalósítását. De még ők sem modern szocialisták, mert azok az utak, amelyekre ráléptek, utópisztikusak voltak. Még nem osztályharcosok, hanem csak társadalmi reformerek, akik céljaik megvalósítását nem az érdekelt osztályok, a munkásság forradalmi föllépésétől várták, hanem mint láttuk, a hatalmasok belátá-

sától és segítségétől, akiket propagandával és kísérlettel akartak meggyőzni céljaikról. Eltekintve ettől a közös alapvető gondolattól, a három itt említett nagy gondolkodó is egyéniségében és eszméiben alapvetően különbözik egymástól.

Charles Fourier

A legelmaradottabb közöttük Charles Fourier, aki kereskedői pályája iránti ellenszenv miatt lett szocialista. Számos írásában zseniális és kíméletlen bírálója a fennálló társadalmi rendnek amelyet „civilizáció”-nak nevez. Ezzel a „civilizáció”-val állítja szembe a jövő birodalmát, a „Harmóniá”-t. Gondolatmenetének közép-pontjában a vonzó munka eszméje áll: Fourier elsősorban azért gyűlöli a polgári társadalmat, mert benne a munka kényszer és a munkások csak az éhségtől való félelem miatt engednek a tény-szernek. Ennek a Jövő Birodalmában másként kell lennie. Ott a munka tiszta öröm. A munkás örömet talál a munkájában. A munkára nem külső kényszer, hanem belső lelki szükséglet és rátermettségek ösztönzi az embereket. A Jövő Birodalmát Fourier úgy képzei el, hogy az egész földet falanszterekre osztja be. Ezek mezőgazdasági, háziipari és ipari szövetkezetek; mindegyike kétezer hozzátartozó lélekkel. Minden ilyen falanszterben, szövetkezetben az egész társadalom gazdasági és kulturális élete játszódik le. Fourier ezeknek a falansztereknek munka- és életfolyását egészen a részletekbe menő aprólékosságig szabályozta. Eszméjének megvalósítását a most egymással harcban álló osztályok békés egyesülésétől várta. Az osztályokat meg akarta győzni terveinek helyességéről és ezért kísérleti falansztereket akart létesíteni. Csakhogy hiánvoztak hozzá a megvalósítás eszközei. Valóban megható, milyen gyermekes türelemmel várta ezt a zseniális rajongó, esztendőről esztendőre, napról napra, egy meghatározott időben szobájában ülve azt a nagylelkű milliommot, aki rendelkezésére bocsátja emberboldogító törekvéseinek megvalósításához a szükséges eszközöket. De

Fourier emberbarát milliommosa éppen úgy nem jelentkezett, mint ahogy nem jelentkezett Mórus Tamas bölcs királya sem. És csak jóval később, amikor a mester már régen meghalt, létesítettek Franciaországban és Amerikában lelkes tanítványai kísérleti falansztereket, melyek azonban rövidesen össze is omlottak. Fourier, mint gondolkodó, egyesíti magában a legellentmondóbb tulajdonságokat: szocialis és gazdasági dolgokban élesszemű és ösztönyszerűleg is olyan megállapításokat tesz, melyeket csak a későbbi jövő erősített meg. Így ő már „sejtette” az üzemek bizonyos koncentrációját, olyan jelentőséget, amelyet Marx Károly is csak később és tudományosan mutatott ki. Fourier kesernyés, egyébként humoros, szatirikus kritikus; a jövő kiszínezésében azonban mégis fantaszta. Azt hiszi, hogy eszméinek megvalósítása után az emberek 144 évig fognak élni és négymétermázsa lesz a súlyuk, a tengernek limonádé-íze lesz és ehhez hasonlókat. Fouriert fantasztikus elképzelései miatt „bolondnak” mondták, akít nem kell komolyan venni. Mi azonban nem akarjuk félreismerni azt, ami benne értékes volt, nevezetesen azt az éles, metsző kritikát, amelyben a polgári társadalmat és a világot részesítette, továbbá az ösztönről szóló, muló pszichológiai rendszerét és mindenekelőtt a vonzó munka eszméjét.

Saint-Simon

Már sokkal modernebbül hatnak ránk Saint-Simon eszméi, noha ezek sokkal régebbiek Fouriernél. Saint-Simon, aki régi nemesi családból származott, sokoldalú, gyógyó, gazdag szellem. Jelené és nagyon mozgalmas élete szinte kikövetelik a Lasalleval való összehasonlítást — ahogy Friedrich Muckle, Saint-Simon életrajzírója találóan megállapítja. Saint-Simon nem volt elvonult, elkeseredett gondolkodó, mint Fourier és nyomorúsága ellenére is utolsó lehetéig megóvta lelkesedését eszméjéért.

(Folyt. köv.)

REJTVÉNYROVAT

2. számú keresztrejtvény megfejtése:

OLOMMÉRGEZÉS
LIRÁKOLBÁSZ
ASUGÓNOBRI
SZÉNHIDRÁTOK
ZTEUBIMR
FASZOMORIÁ
IMRELAŁAK
ZEUSYASUTE
ILHABGIL
KÁLIUMKLORÁT
USZÁSAOTARÉ
SZESZGYÁRTÁS

Helyes megfejtést küldtek be: Borbély Erzsébet, dr. Jeszenszky Istvánné, Vályi Andor, Rámay Tibor. Kardos Jenő, Pataki Béla, Kozma Miklós, Abrudean Ioan, Spitzer Irén és Nádler Viktor.

A sorshúzás eredményeként a jutalomkönyveket Pataki Béla és Nádler Viktor nyerték. Személyesen átvehetik a kiadóhivatalban.

A megfejtéseket legcélszerűbb kockás papírra kirajzolva, a megfelelő betűk beírásával beküldeni. Az ábrát nem célszerű kivágni, mert ezáltal az egyes példányok összegyűjtése és évfolyamonkénti bekötése lehetetlenné válik, illetve csorbát szenved.

3. számú keresztrejtvény

Rejtvénypályázatunkra beküldte: Kiss Erzsébet

Visszatér: 1. A szocializmus két nagy vezéralakja. 9. Szovjet marsall. 10. Ez ellen küzdünk. 12. Kutyája. 14. Angol kalandregényíró és utazó, keresztnevének kezdőbetűjével. 15. Vissza: kígyó. 17. Ékezettel vadállat. 19. Vét. 20. Ezt csak az követheti el, aki valamit dolgozik. 21. Vissza: római fiúk. 23. Pl. az fjúság. 24. Angol kormányelnök (e-vel a végén). 25. Romániai Szovjetbarátok Egyesülete. 26. Kevert exotikus növény. 27. Utólréhetetlenül emelkedő valami. 29. Növény magánhangzói. 30. L-el osztrák város. 31. Mutató névmás. 33. NRG. 34. Szomorúemlékü szilágymegyeyi község. 37. A magyarországi jobboldali mozgalom egyik hírhedt vezére.

Függőleges: 1. A szocializmus ideológiájának alapja. 2. XZA. 3. Lenni

latinul. 4. Egyik római pápa (vissza). 5. Tengerentúli, idegen szóval. 6. N-el latin név. 7. GVU. 8. Ezért küzdünk. 10. Társadalmunk elsőszámú közellensége. 11. A Szakszervezeti Világszövetség főtitkára. 13. Ez a helye a 10. függőlegesnek. 16. Osztrák szocialista keresztnevének kezdőbetűjével. 18. Diszterem. 20. S-el vissza: francia színésznő keresztneve. 22: Mássalhangzó fonetikusán. 23. U. a. mint a 22. 27: Vissza: az első demokráta román miniszterelnök. 28. Időhatározó. 31: Vissza: ellentétes kötőszó. 32. Kolozsvári Kereskedők Demokratikus Egyesülete. 36. UYZ.

A középső 4 betű a Szociálde-

Sakk

Erogi G.

Világos: Kh5, Vf5, Ba3, Fb6 és d3, gy:f2 (6 db.).

Sötét: Kd4, Bc2 és c5, Fb8, Hf3, gy:b5 (6 db.).

Matt két lépésben:

(Megfejtése e rovatunk végén.)

Flohr — Horowitz
(U.R.S.S.) (U.S.A.)

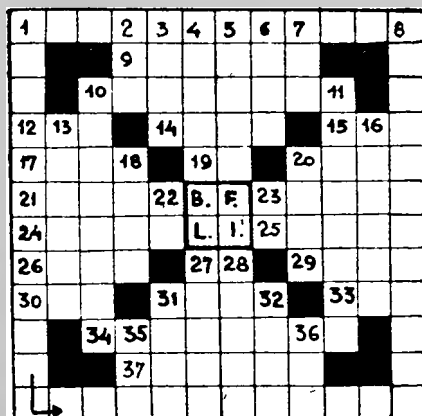
(Moszkva—Newyorki rádióközvetítésű csapatmérkőzés, 1945 szeptember.)

1. d4, d5. 2. c4, dxc. 3. Hf3, Hf6. 4. e3, e6. 5. Fxc4, c5. 6. 0—0, a6. 7. Ve2, Hc6. 8. Bd1, b5, 9. dxc5, Vc7. 10. Fd3, Fxc5. 11. a4, b4. (Dr. Euwe e lépést helyteleníti és helyette 11. bxa4-et ajánlja.) 12. Hd2, 0—0. 13. b3, He5. (Erősebb itt Fb7 további fejlődés.) 14. He4, Hxd3. 15. Hxf6+, gxf6. 16. Vxd3, e5. 17. Fb2, Fe6 (?) (Sötét nem veszi észre a fenyegetést. Itt 17.. Vel volt szükséges.) 18. Fxe5. (Korrekt alkot.) 18... fxe5. 19. Hg5 Kg7. 20. Vxh7+, Kf6. 21. He4+, Ke7. 22. Vh4+, f6. 23. Bd—c1, Ba—c8. 24. Bxb5, Vb8. 25. f4, (A két gyalog előny természetesen dönt.) 25.. Bxc5. 26. Hx c5, Vb6. 27. Hxe6, Vxe3+. 28. Kh1, Ke6. 29. fxe5. fxe5. 30. Vg4+ Bf5. 31. Vg6+Bf6. 32. Ve8+Kf5. 33. Ba—f1+ és sötét feladata.

A 21. sz. feladvány megfejtése:

1. Fd3—c4. Fenyeget: Vd5 matt. 1.. Kxc4-re 2. Vxc5, 1.. Bxc4-re 2. Bd3, 1.. bvc4-re 2. Fxc5 matt. 1.. Fe5-re 2. Vd3, 1.. He5 után pedig 2. Vf4 a matt.

mokrata Párt két népszerű régi harcosának a monogramja.

Vásárlási útmutató!

■ Mit hol vásároljunk ...

Piaci jelenet 1945-ben

Sok az eszkimó és kevés a ... liba

Fényképésznél

— Most kérek egy kissé barátságosabb arcot.
— Igen. Malvin légy szives menj ki egy pár percre!..

Szerkesztői üzenetek

Kardos Jenő: Sorával mindenben egyetértünk, észrevétel teljesen jogosok. A rovatvezetőnek a célja azonban az, hogy a pályázatokra beküldött rejtvényeket az eredetiben közli le, természetesen, amennyiben egyébként megütik a mértéket. Ez alatt pedig azt értjük, hogy a kezdő munkás-megfejtőknek, de legfőképpen vidéki olvasóinknak alkalmat adjunk arra, hogy megkedveljék a kereszt-rejtvény megfejtés tanulságos szellemi sportját. A hibák természetesen a sorrendi értékelésnél számí-

tásba jönnek. Továbbra is szívesen vesszük észrevételeit.

Gy. I. Kedves soralt nagy örömmel vettük. Szívesen fogadjuk, ha olvasóink oly módon segítenek munkánkban, hogy figyelmeztetnek a hibákra. — Másik kérdésére válaszul közöljük, a pártba való belépés feltételeit: titkárságunk szívesen bocsát rendelkezésre belépési nyilatkozatot, melyet két régebbi párttaggal, mint ajánlókkal aláírva, pontosan kitöltve be kell adnia a párt Szabadság-tér 30. szám alatti irodájába. A felvételtől a Végrehajtó Bizottság dönt két hét leforgása alatt.

ERDÉLY

szociáldemokrata napilap
képes vasárnapi melléklete

Szerkesztik:
SALAMON LÁSZLÓ és WOLFF SÁNDOR

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, Szabadság-tér 30., I. em.
Telefon: 243.

Kéziratokat, fényképeket, rajzokat
vissza nem adunk és meg nem őrünk